

VERTROUWELIJK

MAANDOVERZICHT

No. 1- 1971

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S TV E R T R O U W E L I J KMaandoverzicht no. 1 - 1971(Tijdvak 1-1-1971 t/m 31-1-1971)I N H O U D

No. 1.038.393

Blz.

I. Het Extremisme in Nederland

Relatie van de CPN tot de internationale communistische beweging	1
Communistische activiteit in de R'damse haven en metaalbedrijven	6
De landelijke actie tegen de "stakingswet"	7
De verkiezingscampagne van de CPN	8
Pro-Chinese leiders bezoeken Peking	9
Zware Sowjetrussische delegatie bij ondertekening cultureel accoord met vereniging "Nederland-USSR"	11
Ontwikkelingen in de Bond voor Dienstplichtigen	14
Dietse Solidaristische Beweging	17

II. Ontwikkelingen in de internationale communistische beweging

Beknopt overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen in de communistische beweging in de laatste weken	20
---	----

HET EXTREMISME IN NEDERLAND

Relatie van de CPN tot de internationale communistische beweging

De conferentie van Londen

Op 11, 12 en 13 januari kwamen in Londen vertegenwoordigers bijeen van de communistische partijen van Groot-Brittannië, Frankrijk, Italië, Spanje, West-Duitsland (DKP), Griekenland, Nederland, Ierland, Oostenrijk, België, Denemarken, Finland, Noorwegen, Zweden en Zwitserland, om van gedachten te wisselen over "de strijd van de arbeidersklasse van de kapitalistische landen van Europa in het licht van de ontwikkeling van de multinationale ondernemingen". De CP'en van West-Berlijn, Cyprus, Luxemburg, Portugal en San Marino gaven schriftelijk blijk van hun belangstelling voor de conferentie.

Slechts de CP'en van Groot-Brittannië, Frankrijk, Italië en Nederland hadden gehoor gegeven aan de oproep tevoren aan de deelnemende partijen een schriftelijk discussiestuk toe te sturen. De discussiebijdrage van de CPN, die reeds in november '70 in "De Waarheid" werd gepubliceerd, bevatte naast informatie over de positie van de multinationale ondernemingen in Nederland, enige voorwaarden, die de autonomie van de confererende partijen zouden garanderen en waaraan zou moeten worden voldaan voordat de CPN deelname kon overwegen.

Namens de delegatie van de CPN, bestaande uit de partijvoorzitter, HOEKSTRA, en de hoofdredacteur van "De Waarheid", tevens lid van het dagelijks bestuur, WOLFF, werd reeds op de eerste ochtend van de conferentie het woord gevoerd door de heer WOLFF. Deze zette uiteen, wat ook reeds gesteld was in de schriftelijke bijdrage, dat de bijeenkomst door de CPN beschouwd werd als een informele gedachtenwisseling ten dienste van de werkers in het eigen land, waarbij iedere delegatie zich aan de vastgestelde agenda zou dienen te houden. In een later stadium zouden in bilaterale ontmoetingen concrete actiepunten besproken kunnen worden. Afwijking van deze gang van zaken zou verdere deelname voor de CPN onmogelijk maken.

Volgens het in "De Waarheid" gepubliceerde uittreksel van de CPN-bijdrage aan de conferentie gaf de heer WOLFF een overzicht van een aantal bijzonderheden van het kapitalisme in Nederland, waarbij hij constateerde dat het proces van vestiging van multinationale ondernemingen in Nederland verder is voortgeschreden dan in vele andere landen;

vergelijkbare ontwikkelingen achtte hij aanwezig in Zwitserland en Zweden. In de strijd tegen de multinationale ondernemingen moet, aldus WOLFF, allereerst opgetreden worden voor het herstel van de volledige nationale onafhankelijkheid, die nu door de monopolies en "hun staat" wordt opgeofferd aan EEG en NAVO. Die strijd kan niet anders dan "in elk land afzonderlijk" gevoerd worden door diegenen, die van de EEG- en NAVO-politiek te lijden hebben. Al deze krachten op nationale basis te verenigen, met als doel de verovering van de nationale zelfbeschikking, overeenkomstig het door Lenin geformuleerde principe, heeft de CPN zich tot taak gesteld. Ten dienste van de strijd tegen de multinationale ondernemingen in de afzonderlijke landen, als onderdeel van de strijd tegen EEG en NAVO, rekent de CPN het zich tot taak contacten te vestigen tussen de communisten, die in de verschillende landen in deze ondernemingen werkzaam zijn, voor het uitwerken van gemeenschappelijke eisen, voor uitwisseling van informatie en voor het organiseren van solidariteitsacties. Dit alles onder leiding van de eigen partij en het eigen partijbestuur.

Gedachten over coördinatie en samenwerking in de strijd tegen de multinationale concerns vonden ook bij andere conferentie-deelnemers aanhang. De vertegenwoordiger van de West-Duitse CP (DKP), MÜLLER, kwam met het voorstel voor het vormen van een consultatieve groep van CP'en, die zich zou moeten bezinnen op de praktijken en het beleid van ondernemingen als Unilever en I.G. Farben. Iets algemener van inhoud was de suggestie van de gedelegeerde van de Spaanse CP, ASCARATE, om een permanente commissie van CP'en te vormen, die van tijd tot tijd zou moeten samenkomen ter bespreking van gemeenschappelijke problemen. Ook de vertegenwoordiger van de CP-Noorwegen, PETERSON, toonde zich een voorstander van meer samenwerking tussen de CP'en waarbij het probleem van de gebrekkige communicatie en informatie-uitwisseling zou moeten worden opgelost. In een artikel in "l'Humanité" n.a.v. de conferentie achtte de afgevaardigde van de CP-Frankrijk, George FRISCHMANN, het noodzakelijk dat elke partij de strijd van de arbeiders ondersteunt en uitgebreide acties onder het volk organiseert. In het bijzonder zouden militante communisten, werkzaam in internationale bedrijven, onder contrôle van hun Centrale Comité's bijeen moeten komen teneinde :

- informatie en ervaringen uit te wisselen;
- samen de problemen van de arbeiders te analyseren;
- gemeenschappelijk hun taken te bepalen;
- eenheid van actie tot stand te brengen van communisten en socialistische arbeiders.

In overeenstemming hiermee lanceerde de PCF in haar schriftelijke discussiebijdrage een voorstel om van de conferentie een oproep te doen uitgaan "voor de breedste eenheid van actie".... "zonder onderscheid van tendenties".... "van democratische formaties, communisten en socialisten en vakverenigingen". Tegen dit voorstel verzette zich de CPN-delegatie omdat het naar haar mening getuigt van een rechts-opportunistische opvatting inzake eenheid : een schema dat wellicht goed is voor Frankrijk, is daarom nog niet van toepassing op andere landen. Bovendien is algemeen bekend, aldus de CPN-afgevaardigde, dat communisten voorstanders zijn van "de breedste eenheid"; het is daarom schadelijk zulks te verklaren daar het de gedachte kan wekken, dat concrete activiteit in elk land afzonderlijk vervangen kan worden door "declamatorische internationale verklaringen", die maar al te vaak bestaande passiviteit verbergen.

Verschil van opvatting tussen de CPN en de PCF bestond ook ten aanzien van de ook door de PCI-afgevaardigde naar voren gebrachte opvatting inzake de relatie tot de vakbeweging. De CPN-gedelegeerde erkende dat onderscheid gemaakt moet worden tussen Nederland, waar de vakbeweging onder "sociaal-reformistische en zogenaamd christelijke" leiding staat en Frankrijk en Italië, waar communisten in de leiding zitten. De CPN blijft echter van mening, dat een communistische partij, onder alle omstandigheden onafhankelijk van de vakbeweging leiding moet geven aan de loonstrijd.

Kritiek leverde de CPN-delegatie ook op het in de discussiebijdrage van de Britse CP gestelde inzake het belang van de formele nationaliteit van deze of gene multinationale firma. De heer WOLFF achtte dit "een academische en formalistische benadering, die van de praktijk afstaat".

In overeenstemming met hetgeen de CPN-delegatie in haar discussiebijdrage op de eerste conferentiedag had gesteld, hebben de heren HOEKSTRA en WOLFF de bijeenkomst voortijdig verlaten toen hun op de tweede conferentiedag duidelijk werd dat een aantal partijen geporteerd was voor het uitgeven van een gemeenschappelijk communiqué.

De CPN-partijleiding beschouwt het als strijdig met de volstrekte autonomie van alle partijen een document te ondertekenen, dat pas achteraf aan het oordeel van de partijbesturen kan worden onderworpen. Bovendien zou, naar opvatting van de CPN-leiding, het ondertekenen van een gemeenschappelijk document uitgelegd kunnen worden als een "certificaat van betrouwbaarheid" voor de mede-ondertekenende partijen, waarvan de meesten van het werkelijke communisme zijn afgeleden.

Volgens het communiqué dat aan het einde van de conferentie werd uitgegeven onderstreepten alle delegaties de gevaren, die de internationalisering van de productie met zich meebrengt voor de belangen en de levensomstandigheden van de bevolking, voor de nationale soevereiniteit en voor de ontwikkeling van de democratie in elk land. De conferentie was, aldus het communiqué, een getuigenis van de solidariteit der communistische partijen en zij heeft de noodzaak aangetoond om wederzijds informaties en ervaringen uit te wisselen teneinde de actie te coördineren. Een noot onder het communiqué maakte melding van de door de CPN-delegatie genomen distantie.

Conclusie van de CPN

De CPN-partijleiding bleek na afloop van de conferentie van mening dat haar aanwezigheid in Londen zijn nut had gehad, omdat zij nu zelf had kunnen constateren hoever het proces van bederf en verrotting in de West-Europese communistische partijen was voortgeschreden. Het was de CPN op de conferentie in Londen duidelijk gebleken dat de CPN, en ook de andere West-Europese CP'en, er maar het beste aan doen om voor zichzelf te zorgen; van coördinatie van partij-activiteiten op internationaal vlak tegen de EEG en tegen de multinationale concerns kon geen sprake zijn. De discussie-bijdragen van de andere partijen waren beneden alle peil geweest. Zo had de afgevaardigde van de PCI beweerd, dat de EEG een heilzame invloed uitoefende op de welvaart in Zuid-Italië, de CP-Frankrijk bleek van mening dat het met de invloed van de multinationale concerns in Frankrijk nogal meeviel, omdat de overheid daarin sterk had geïnvesteerd.

Waardering had de CPN-leiding slechts voor de Spaanse en Zweedse CP. De Zweden hadden de opvatting van de CPN inzake het achterwege laten van een gemeenschappelijk communiqué ondersteund, doch hadden de conferentie niet verlaten, hetgeen naar CPN-opvatting een beperkter communiqué dan oorspronkelijk de bedoeling geweest was tengevolge had gehad.

Met de Spaanse vertegenwoordiger was een afspraak gemaakt voor een bezoek van een delegatie van de Spaanse C.P. aan Amsterdam.

De CPN-leiding is voornemens ondanks de teleurstellende ervaringen in Londen het contact met de internationale communistische beweging niet te verbreken; zij zal kennis blijven nemen van de ervaringen van zusterpartijen, maar wil zelfstandig bepalen op welke wijze zij haar internationale solidariteit tot uitdrukking wil brengen.

Communistische activiteit in de Rotterdamse haven- en metaalbedrijven

In de maanden december en januari j.l. hebben diverse actiegroepen door de verspreiding van pamfletten van hun aanwezigheid in het Rotterdamse havengebied doen blijken. Uit de pamfletten was te concluderen dat, ondanks de reeds bereikte verbeteringen in de arbeidsvoorwaarden, een aantal verlangens als hete hangijzers zijn blijven bestaan en worden aangegrepen als breekijzers in de wankelende arbeidsrust. Een aantal onder de havenarbeiders verspreide pamfletten droeg als ondertekening "de Havenkommissie". Deze groepering is het restant van de "Commissie Samenwerkende Havenbedrijven", welke onder leiding van de communist Philip SCHULTS het optreden van CPN-agitator MEIS in de recente havenstaking heeft voorbereid en begeleid.

De oproep van "de Havenkommissie" om op 15 december j.l. langer dan één uur te staken werd vrijwel niet opgevolgd. Ook de uitnodiging om op 28 januari j.l. een dispuutbijeenkomst bij te wonen ter bespreking van het CPN-rapport "Oudere werknemers in de haven" vond weinig weerklank. Of de Havenkommissie er in zal slagen de havenarbeiders mee te krijgen in de thans door haar gestelde eisen mag betwijfeld worden.

Een ander CPN-initiatief bleek te zijn de "Werknemerscommissie - Metaalbedrijven - Rotterdam e.o.". In het vlugschrift dat door deze commissie werd verspreid, worden de werknemers in de electrotechnische en scheepsinstallatiebedrijven opgewekt als looneis te stellen:

het volledig uitbetalen van het zgn. Waterwegacckoord, dat wil zeggen rond f 31,-- per week erbij.

Hiermede sluit deze commissie zich vrijwel volledig aan bij het standpunt, dat door de erkende vakbonden in de metaalnijverheid is ingenomen.

De ontevredenheid, die onder de bemanningsleden van de Rotterdamse stadssleepboten heerste als gevolg van het uitblijven van een accoord over de lonen voor 1971, werd door de "Aktiecommissie Sleepbootbemanningen" gebruikt voor het stellen van de looneis "f 45,-- bruto per week erbij!". Deze commissie werd door een klein aantal communistische NBV-leden op initiatief van het CPN-

districtsbestuur opgericht. In een pamflet werd gesteld, dat niet geaccepteerd kon worden, dat het door de NBV-ledenvergadering (i.c. de leden van de bedrijfsgroep "Haven" van de NVV-vervoersbond) verleende uitstel tot 20 januari verlengd werd.

In een pamflet van de "Havenkommissie" werden de havenarbeiders opgeroepen solidair te zijn met de sleepbootbemanningen. Toen bekend werd, dat de erkende vakbonden op 28 januari j.l. ledenvergaderingen zouden houden om uitleg te geven over de CAO-besprekingen, verspreidde de "Aktiecommissie Sleepbootbemanningen" een manifest waarin allen - ook de ongeorganiseerden - werden opgeroepen deze bijeenkomsten te bezoeken en daartoe het werk voorlopig stil te leggen. Aan deze oproep werd door een groot deel van het sleepbootpersoneel gevolg gegeven, waardoor op donderdag 28 januari j.l., vrijwel alle stadssleepboten voor de wal lagen. Op de vergaderingen werd ook de door de "Aktiecommissie Sleepbootbemanningen" gestelde looneis overgenomen en werd ultimatief gesteld, dat als deze eis niet door de werkgevers gerealiseerd werd de stadssleepdiensten op 1 februari in staking zouden gaan.

De landelijke actie tegen de "anti-stakingswet"

De CPN zet haar agitatie tegen het wetsontwerp "Wettelijke regelingen met betrekking tot de werkstaking" onverdroten voort. Zo stelde het communistische Instituut voor Politiek en Sociaal Onderzoek (IPSO), met medewerking van een uit ASVA-leden gevormde werkgroep, een concept op van een brochure over dit wetsontwerp ten behoeve van de bedrijfskaderleden van de CPN.

Een plaatselijk "Comité tegen de anti-stakingswet" te Utrecht, waarin het communistische gemeenteraadslid G. HOOGENBERG als initiatiefnemer optreedt, kwam eveneens tot samenwerking met studenten, namelijk met enige leden van de juridische faculteit van de Rijksuniversiteit aldaar.

De steeds door de CPN beoogde samenwerking op "brede basis" schijnt blijkens de samenstelling van dit Utrechtse comité goeddeels te zijn bereikt. Naast CPN'ers zouden hiertoe namelijk ook behoren leden van de PvdA, de PSP en de PPR, alsmede jeugdigen georganiseerd in ANJV, FJG en KWJ en studenten uit de USF, BWA en Onderwijsfront.

Overigens bleek te Utrecht dat de CPN in haar streven naar eenheid van actie zonedig bereid is van bepaalde "principes" afstand te nemen. Zo moest zij er o.a. mee accoord gaan dat het door haar bij voorkeur gehanteerde begrip "stakingsrecht" niet werd opgenomen in het uitgegeven manifest, maar werd vervangen door "stakingsvrijheid". Ook enkele door haar in het verleden als "anarchisten" of "sectariers" betitelde personen moest zij voor het beoogde doel wel accepteren als leden van het comité.

Ter ondersteuning van de landelijke actie ging de CPN ertoe over op grote schaal een pamflet te verspreiden. Dit pamflet kreeg tot titel "Weg met de anti-stakingswet" en daarin werd o.m. gesteld, dat het wetsontwerp zich vooral richt tegen de (erkende) vakbeweging. Uiteraard eindigt het drukwerkje met de opwekking: "Door eensgezind optreden moet geëist worden dat de bij het parlement ingediende anti-stakingswet wordt ingetrokken en voorgoed zal verdwijnen".

De verkiezingscampagne van de CPN

Het partijbestuur van de CPN is medio januari 1971 bijegekomen ter bespreking van de campagne voor de op 28 april plaatsvindende verkiezingen voor de Tweede Kamer en ter vaststelling van de kandidatenlijst. Behalve de centrale lijst werden nog twee lijsten aan het partijbestuur voorgelegd: één voor Amsterdam, waar partijvoorzitter H.J. HOEKSTRA als lijsttrekker fungeert, en één voor de drie noordelijke provincies met de heer MEIS als nummer één. Beide lijsten zijn verbonden met de centrale lijst, die wordt aangevoerd door fractievoorzitter M. BAKKER, gevolgd door de heren H.J. HOEKSTRA, J.F. WOLFF, F. MEIS, W.v.h. SCHIP, W. KREMER, T. DRAGSTRA, A. de LEEUW en 22 anderen. Opvallend is de plaats van de heer F. MEIS, die vergeleken met de kandidatenlijst van vier jaar geleden de heer W. KREMER naar de zesde plaats heeft verdrongen. De partijleiding verwacht bij de verkiezingen een winst van twee of drie zetels te zullen behalen.

Een aantal vooraanstaande PB-leden leverde kritiek op het concept-verkiezingsprogram, dat was samengesteld aan de hand van de partijresolutie van 8 oktober 1970 (het zogenaamde "alternatieve regeringsprogram") en het Program 1970, dat op het in februari 1970 gehouden partijcongres werd goedgekeurd. Als gevolg daarvan werd het concept door "een brede verkiezingscommissie" op een aantal punten herschreven; tevens heeft deze commissie met betrekking tot de

te voeren campagne adviezen uitgebracht, welke door de afdelingsbesturen geconcretiseerd moeten worden.

Het omgewerkte program van eisen, waarmee de CPN de verkiezingen in gaat, is voor het grootste deel identiek aan het Program 1970 en de resolutie van het partijbestuur van 8 oktober 1970. Alleen de eisen met betrekking tot de problematiek in Oost-Groningen en de milieu-hygiëne zijn nader uitgewerkt. Nieuw in het op 29 januari in "De Waarheid" gepubliceerde program is de eis: "Bestrijding van het anti-semitisme"; dit waarschijnlijk naar aanleiding van het te Leningrad gevoerde proces. De partij heeft toentertijd niet openlijk bij de Sowjet-Unie geprotesteerd, omdat het in CPN-kringen voor een communistische partij als onbetamelijk wordt beschouwd bij de Sowjet-Unie een openlijk protest te laten horen, zoals de Franse en Italiaanse partij hebben gedaan.

De te voeren verkiezingscampagne zal in het algemeen gericht zijn op het "in beweging brengen van de massa" door het beleggen van een groot aantal openbare vergaderingen, met sprekers die ook ideologisch stelling weten te nemen. Het is, zo zegt men in leidende CPN-kringen, niet voldoende alleen door het exploiteren van de ontevredenheid en door belangenbehartiging stemmen te winnen; de partij moet de massa bewust maken van het klassekarakter van de maatschappij door het leggen van verbindingen in de vakbonden en de bedrijven.

Pro-Chinese leiders bezoeken Peking

Onafhankelijk van elkaar hebben twee delegaties van pro-Chinese groeperingen bezoeken gebracht aan de Volksrepubliek China. Begin januari keerde BISCHOT, de leider van de BNML, aan het hoofd van een vier man sterke delegatie, waaronder ook de voorman van de Rode Jeugd, Van der VALK, terug van een bezoek dat drie weken geduurd had. In Peking waren zij ontvangen door vertegenwoordigers van het plaatselijke revolutionaire comité. BISCHOT en Van der VALK hadden ieder afzonderlijk gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van het CC van de CP-China. De Chinezen hadden zich enthousiast getoond over de onder auspiciën van BISCHOT vertaalde en uitgegeven gedeelten uit de filosofische, politieke en strategische geschriften van MAO TSE-TOENG en hebben de BNML een commerciële

basis verschaft om ook in de toekomst met dergelijke activiteiten te kunnen doorgaan.

Men uit drie personen bestaande delegatie van de KEN(ML), waaronder politiek-secretaris SCHREVEL, is begin januari eveneens naar Peking gereisd. Naar verluidt zou deze reis, in tegenstelling tot die van de BNML-delegatie, geheel door de Chinezen worden gefinancierd.

Aan Van der VALK zouden de Chinezen in overweging hebben gegeven in april een delegatie van de Rode Jeugd een "toeristisch bezoek" aan de Volksrepubliek te laten brengen.

Zware Sowjet-Russische delegatie bij ondertekening cultureel
accord met Vereniging "Nederland-USSR"

Op 16 januari 1971 is in Amsterdam het sinds 1964 lopende culturele accord tussen enerzijds de Vereniging "Nederland-USSR" en anderzijds de Unie van Sowjet-verenigingen van vriendschap en culturele betrekkingen met het buitenland en de Vereniging "USSR-Nederland", voor de tweede maal verlengd, ditmaal voor een periode van vijf jaar. Tegelijkertijd werd een cultureel "jaarplan" ondertekend voor 1971, waarin binnen het raam van het culturele accord de specifieke uitwisselingsprojecten voor dit jaar nader zijn uitgewerkt.

Voor de ondertekening van cultureel accord en jaarplan kwam een vrij zware Sowjet-Russische delegatie naar ons land. Zij stond onder leiding van de schrijver Aleksei SOERKOW, secretaris van de Unie van Sowjet-schrijvers, lid van de Opperste Sowjet en lid van het presidium van de Unie van Sowjet-verenigingen van vriendschap en culturele betrekkingen met het buitenland. Van de delegatie maakte voorts deel uit de minister voor de binnenscheepvaart van de Russische Federatie Sergei A. KOETSKIN en - alweer - de heer Anatolij D. POPOW, de voormalige tweede secretaris en persattaché van de Russische ambassade in Den Haag, die in 1961 tot "persona non grata" werd verklaard in verband met zijn optreden in de GOLOEB-affaire.

De heer POPOW, die evenals bij de twee bezoeken die hij in 1970 aan Nederland bracht als tolk optrad, werd ditmaal aan de pers gepresenteerd als wetenschappelijk werker (hij is verbonden aan het Instituut voor Marxisme-Leninisme van het CC der CPSU) en vice-president van de Vereniging "USSR-Nederland". Hij verklaarde tegenover de pers "erg blij" te zijn als lid van deze delegatie in Nederland te zijn en overigens te menen, dat "het vervelende incident op Schiphol" (in de GOLOEB-affaire) nu maar voorgoed moest worden vergeten. Op de vraag, of Nederland voor hem persoonlijk zo belangrijk is, antwoordde hij: "Ja, want Nederland is mijn baan, mijn specialiteit. In Rusland geld ik als specialist voor het Nederlandse taalgebied. Ik schrijf voor encyclopedieën en tijdschriften over Nederland. Voor mijn vak kan ik niet goed zonder Nederland, waar ik vele vrienden heb".

Bij de uitzending van de heer SOERKOW heeft van Russische zijde kennelijk de bedoeling voorgezeten de secretaris van de Unie van Sowjet-schrijvers bij deze gelegenheid in Nederland het officiële standpunt inzake de recente Russische schrijversprocessen te laten uitdragen. Op 17 januari werd voor hem een - weinig geslaagde - ontmoeting gearrangeerd met een aantal leden van het PEN-centrum Nederland. Een televisie-interview strandde op een weigering van de heer SOERKOW over de Russische schrijversprocessen in discussie te treden met Prof. Karel van het REVE en de heer Nico SCHEEPMAKER.

Bij een besloten ontvangst van de delegatie door de Burgemeester van Amsterdam ergerde de heer SOERKOW zich zozeer eraan, dat de heer SAMKALDEN zijn bezorgdheid uitsprak over de behandeling van de joden in de Sowjet-Unie, dat hij zich hierover later op de dag in het openbaar beklagde. Door het Russische persbureau TASS werd de Burgemeester van Amsterdam naderhand beschuldigd van een "grove provocatie".

Cultureel accoord gezien in raam cultureel verdrag

Door de heer W. HULST, voorzitter van de Vereniging "Nederland-USSR" en directeur van het reisbureau "Vernu", werd ter gelegenheid van de ondertekening van het culturele accoord met "Nederland-USSR" gememoreerd, dat in 1970 een Nederlands-Russisch cultureel verdrag op staatsniveau is gesloten.

Hij stelde daarbij, dat het staatsverdrag "moet gezien worden als een raam waarbinnen niet onaanzienlijke uitwisselingsprojecten ter hand moeten worden genomen". Het verdrag zal volgens de heer HULST "opgevuld dienen te worden door initiatieven van organisaties die reeds geruime tijd culturele betrekkingen met de Sowjet-Unie onderhouden". Ter verduidelijking liet de heer HULST hierop volgen: "De vereniging "Nederland-USSR" heeft een grote ervaring van meer dan 20 jaar op dit gebied en zij zal haar mogelijkheden tot volle ontplooiing brengen".

Tienjarig bestaan "Vernu"

Op 17 januari 1971 werd in Amsterdam het tienjarig bestaan van het door de Vereniging "Nederland-USSR" geëxploiteerde reis-

bureau "Vernu-Reizen" NV gevierd met een "Dag van het Toerisme". Het ging hierbij om een traditionele reünie voor "Vernu"-reizigers en een feestelijke voorstelling door een variététheater uit Moskou.

Ontwikkelingen in de Bond voor Dienstplichtigen

Nog steeds heeft de Bond voor Dienstplichtigen te lijden van het feit dat zij niet beschikt over een uitgewerkte strategie, hetgeen één der oorzaken is van haar gebrek aan slagvaardigheid.

Een dergelijke strategie zou met name van belang zijn voor de verhouding tussen de zogenaamde "BVD-soldaten" en de afdelingen buiten de kazernes, waaraan nogal wat blijkt te schorten. In een voor de "witte" BVD ideale situatie moet de "BVD-soldaat" namelijk steeds kunnen terugvallen op een afdeling voor hulp en steun. Hiervan komt echter in de praktijk niet veel terecht, mede doordat de afdelingen zich betrekkelijk geïsoleerd opstellen, waardoor opgedane ervaringen en nieuwe theoretische inzichten niet worden "veralgemeniseerd", zodat niveaoverschillen zijn ontstaan tussen de afdelingen. Het weekend in Barchem (begin november, zie MO 11-1970) had dan ook vooral de bedoeling deze verschillen te nivelleren.

Als één van de belangrijkste taken van de afdelingen werd toen aangemerkt: "soldaten te activeren tot het vormen van kernen, namelijk door het stellen van sociaal-economische eisen, gekoppeld aan politieke eisen", waarmee de moeilijkheden evenwel niet werden opgelost, want hoe moest "de direct ervaren situatie in de kazerne" maatschappelijk-politiek geïnterpreteerd worden?

Volgens een intern discussiestuk moet de oplossing verwacht worden van scholing, die de BVD-leden en vooral ook de BVD-soldaten in staat zou moeten stellen:

1. "de problemen politiek te definiëren, dat wil zeggen niet "als problemen van personen of van technische uitvoering, "maar als problemen, voortkomend uit de kapitalistische "maatschappij, terwijl de uiteindelijke verbeteringen niet "binnen deze maatschappij tot stand kunnen komen."
2. "de soldaten te helpen bij het ontwikkelen van een strategie in het leger, wat in feite betekent hen te helpen bij het politiek verklaren van alle situaties en het politiek "leiding geven aan een actie".

Aldus gesterkt zou de "witte" BVD in staat moeten zijn een krachtige revolutionaire actiepraktijk te ontwikkelen. Vóór alles moet echter volgens het bovengenoemde discussiestuk, de reeds opgedane en nog te verwerven kennis omtrent de positie van de soldaat in

de kazerne en in de maatschappij worden gesystematiseerd en in een kader worden geplaatst. "Niet in een burgerlijk kader, maar in een "revolutionair kader. Er is - nog steeds - maar één revolutionaire "theorie, die met de praktijk verbonden is: de marxistische. Zolang "het kapitalisme de heersende economische en politieke vorm is, is "de analyse van Marx bruikbaar."

Ondanks de nogal verwarde wijze waarop de theoretische zaken in de "witte" BVD aan de orde komen, blijkt dat deze organisatie, die direct na haar laatste congres als een algemeen-marxistische, revolutionaire organisatie beschouwd kon worden, langzaam maar zeker een ontwikkeling in meer dogmatisch-marxistische zin doormaakt; een ontwikkeling, die een sterke impuls heeft gekregen op het bewuste weekend in Barchem (waar zaken als democratisch centralisme, zelfkritiek, en het principe "Dien de Soldaat" aan de orde kwamen).

Dit proces zal vermoedelijk nog wel enige tijd voortduren, waarbij het voorsnog een open vraag is, of de "witte" BVD zich onafhankelijk zal blijven opstellen of wellicht aansluiting zal zoeken bij andere marxistische groeperingen (SJ, KEN en dergelijke). Mogelijk is het volgende citaat uit een door de afdeling Utrecht opgesteld discussiestuk een aanwijzing voor het laatste. "Zij (de "witte" BVD) zal op den duur bereid moeten zijn haar sectarische positie in te passen in de scala van werkzaamheden behorende tot de jeugdafdeling van een revolutionaire partij."

In de praktijk zal een en ander waarschijnlijk inhouden dat de "witte" BVD, naast het geven van voorlichting op scholen voor voortgezet onderwijs - voorzover dit al plaatsvindt - haar aandacht in hoofdzaak zal wijden aan "soldaten-leden". Deze zullen binnen de kazerne zoveel mogelijk de belangen van de soldaten moeten behartigen en daaruit voortvloeiende conflicten met hogergeplaatsten politiek moeten uitbuiten, d.w.z. er een politiek tintje aan moeten geven. Daarbij zullen zij gesteund worden door de afdeling buiten de kazerne, die zo nodig pamfletten vervaardigt en verspreidt, aspirant-leden-soldaten opvangt en de "BVD-soldaat" theoretisch bijspijskert en op de hoogte houdt van door anderen opgedane ervaringen.

Om zijn activiteiten vanuit een voor hem zo gunstig mogelijke positie te ontplooiën zal de BVD-soldaat wellicht trachten te infiltreren in het bestuur van VVDM-afdelingen, hetgeen in een enkel

geval kennelijk al is gelukt, wat overigens een gevolg kan zijn van de onbekendheid van zijn BVD-lidmaatschap.

Het VVDM-hoofdbestuur heeft er (nogmaals) blijk van gegeven geen prijs te stellen op contacten met de "witte" BVD.

De BVD-afdeling zal, om haar taak goed te kunnen verrichten, contacten moeten zien te verkrijgen in een naburige kazerne en (als dat nog niet het geval zou zijn) een effectieve scholing moeten ontwikkelen. Daarnaast moet zij alle ervaringen melden aan het algemeen secretariaat, die deze verder zal exploiteren.

Regionale herindeling

Tijdens een op 16 januari j.l. gehouden "contactmensen-vergadering" van de "witte" BVD is onder meer besloten periodiek een aantal regionale bijeenkomsten te houden, tijdens welke ervaringen kunnen worden uitgewisseld en - naar behoefte - scholing zal worden gegeven.

De indeling per regio is als volgt:

- Noord, de afdelingen: Groningen, Zuid-Laren, Meppel, Assen, Zwolle, Kampen, Enschede, Almelo.
- Oost, de afdelingen: Nijmegen, Ede-Wageningen, Deventer, Den Helder, Arnhem, Apeldoorn, Amersfoort, Zutphen.
- Randstad, de afdelingen: Rotterdam, Haarlem, Den Haag, Delft, Bussum, Amsterdam, Aalsmeer (?), Alkmaar, Utrecht.
- Zuid, de afdelingen: Tilburg, Oss, Middelburg, Maastricht, 's-Hertogenbosch, Eindhoven en Breda.

Per regio zijn door het Algemeen Secretariaat twee mensen aangewezen als coördinatoren.

Varia

- a. Nog voor de eerstvolgende opkomstdag van recruten wil de "witte" BVD een eenmalige "Rekrutenkrant" doen verschijnen. De inhoud hiervan is vermoedelijk vastgesteld en besproken op een vergadering van "BVD-soldaten", welke op 16 januari j.l. vóór aanvang van de contactmensen-vergadering zou zijn gehouden.
- b. De oplage van de "Soldatenkrant" zou thans 4000-5000 exemplaren bedragen.

Dietse Solidaristische Beweging

Het "Verbond Recht en Orde", dat indertijd in België enige aanhang heeft weten te verkrijgen, heeft in Nederland met een handjevol aanhangers altijd een kwijnend bestaan geleid.

De opvolgster van het VRO, de Dietse Solidaristische Beweging (zie MO 12-1969), heeft echter sinds haar oprichting in augustus 1969 in ons land met wat meer succes gewerkt. Het november/decembernummer (1969) van "Vrij Dietsland", het orgaan van de DSB, meldde dat "binnenkort de oprichting werd verwacht van nieuwe kernen in o.a. Den Haag en Rotterdam". Zover is het toen niet gekomen, maar toch is er langzamerhand, mede dankzij de wervingsactiviteiten van Rudolf D. LODEWIJKS (30-4-'17) uit Bussum, een zeker ledenbestand opgebouwd."

Organisatie

De kleinste organisatorische eenheid van de DSB is de "cel", die bestaat uit drie leden. Daarnaast bestaan er nog "kernen" (negen leden), streeksgewijs ingedeelde groepen en afdelingen.

De organisatie kent een vrij sterke discipline; van de lagere niveau's naar boven is er een verantwoordingsplicht.

De top van de beweging wordt gevormd door de "Algemene Leiding" en de "Raad van Bestuur", waarvan overigens niet bekend is hoe de onderlinge verhouding en de taakverdeling zijn.

Tot de "Raad van Bestuur" behoren in ieder geval: Jef GOETHALS, Armand WIJCKMANS en Agnes VERHULST.

Van de "Algemene Leiding" maken deel uit:

- Maarten van NIEROP - (Algemeen Voorman)
- Agnes VERHULST - (Algemeen Secretaresse)
- Arthur de BRUYN - (Alg. Penningmeester).

De ledenadministratie wordt beheerd door: Cyriel BUYSE.

Het "logboek" van de DSB wordt bijgehouden door: Walter ROLAND.

Binnen de DSB bestaan er een aantal permanente werkgroepen, die elk een eigen specifieke opdracht hebben:

- Wergroep Vrij Dietsland - (Arthur de BRUYN, Ludo MONBALLIU)
- Wergroep Programma - (Jef GOETHALS)
- Wergroep Organisatie - (Armand WIJCKMANS)

Naast deze werkgroepen is er een "Studenten- en Arbeidersfront (SAF)" actief. Algemeen Voorman hiervan is: Marc JANSSENS.

Overigens lijkt de organisatie van de DSB enigszins op die van het vooroorlogse VERDINASO. Zoals deze laatste organisatie destijds een Verbond van Dinaso-corporaties kende, zo kent de DSB thans een Verbond van Solidaristische Werkgemeenschappen (Algemeen Secretaris: Michel NYCKES), waarvan de volgende werkgemeenschappen deel uitmaken:

- Kunst en Letteren - (Voorman: Walter ROLAND)
- Onderwijs - (Voorman: Gaston HALSBERGE)
- Sport en Lichamelijke Opv.- (Voorman: Karel LUYCKX)
- Grafische Bedrijven - (Voorman: Cyriel BUYSSE)
- Rijn en Kanaalvaart - (Voorman: Armand WIJCKMANS).

De leiding van deze werkgemeenschappen is steeds in handen van een DSB-pionier, doch de leden zelf behoeven slechts het basisprogramma van de DSB te aanvaarden en geen lid te zijn van deze organisatie.

N.B.:

Alle bovengenoemde personen zijn Belgen, met uitzondering van de in Den Haag geboren Maarten van NIEROP, alias Arend VOS (13-5-1912), die echter al lange tijd in Berchem (B) woont.

Nadat LODEWIJKS dit al enige malen kennelijk voorbarig had aangekondigd, is er sinds kort ook in Nederland een begin gemaakt met de organisatorische opbouw van de DSB.

Eind november 1970 is er in Dordrecht een vergadering gehouden, tijdens welke werd besloten dat B.S. POSTMA (23-12-1912) uit Alkmaar "Voorman" zou worden voor de afdeling Noord-Nederland. Deze benoeming zou echter "geheim" blijven en hij zou naar buiten toe niet als zodanig optreden.

Tevens werden er twee afdelingssecretariaten in het leven geroepen, namelijk:

1. Postbus 210, Dordrecht (t.n.v. H. van OOSTERHOUT uit Papendrecht)
2. Vrieheidspark 99, Heerlen (t.h.v. Carl TERMONIA).

R.D. LODEWIJKS werd bij die gelegenheid aangewezen als contactman voor de pers, waarover hij zich later zeer onvoldaan toonde, "want", zei hij, "de mensen die het meest actief waren geweest zijn niet opgenomen in het bestuur".

Op een vergadering, welke op 9 januari 1971 in Dordrecht werd gehouden, is besloten in Nederland twee "cellen" te creëren, één voor het Noordelijk gedeelte van het land, en één voor het Midden en Zuiden van Nederland. Deze cellen zouden het begin moeten vormen van de DSB-organisatie in Nederland en hun activiteiten moeten er dan ook op zijn gericht deze verder uit te breiden.

Van NIEROP benoemde voorts enkele aanwezigen tot voorlopige leiders van de afdeling Noord-Nederland.

Activiteiten

Zowel in Nederland als in België bevindt de DSB zich in het stadium van "organisatorische en ideologische opbouw", hetgeen betekent, dat al haar activiteiten zijn gericht op het uitbouwen en eventueel consolideren van de eigen organisatie en dat er niet of nauwelijks naar buiten toe zal worden opgetreden, "dat zal pas gebeuren bij een ledental van meer dan honderd".

Uitgaven

Het officiële orgaan van de DSB is het maandblad "Vrij Dietsland" (verantwoordelijke uitgever: Arthur de BRUYN). Daarnaast schijnen er in België nog enkele afdelingsbladen en dergelijke te worden uitgegeven, waaronder het blad "Student en Volk" (Gent).

Sinds kort wordt onder de pioniers het vormings- en contactblad "Speerpunt" verspreid, waarvan de inhoud als vertrouwelijk dient te worden beschouwd.

ONTWIKKELINGEN IN DE INTERNATIONALE COMMUNISTISCHE BEWEGING

De Sino-Sowjetpolemiek heeft zich de afgelopen maand opnieuw verscherpt. In een gezamenlijke nieuwjaarsboodschap stelden de drie grootste Chinese bladen met voldoening vast dat "het koloniale regiem van het (lees: Sowjetrussische) sociaal-imperialisme in Oost-Europa zich in een diepe crisis bevindt". In Chinese ogen is de recente machtswisseling in Polen een onmiskenbaar blijk van "de revolutionaire mammoetstrijd" tegen de heersende revisionistische klik, die "het verdere bankroet van het moderne revisionisme aan het licht brengt". Evenals de Verenigde Staten gaat de Sowjet-Unie zich te buiten aan agressief en repressief optreden tegen verschillende landen, maar beide grote mogendheden stuiten op toenemend "verzet van de volkeren der wereld tegen hun machts-politiek". Daarentegen "zal China zich nooit gaan gedragen als een supermacht, nu niet en nimmer in de toekomst".

Met kennelijke instemming drukte de Prawda op 6 januari een artikel af uit het Hongaarse partijblad Nepszabadsag, waarin Peking verweten wordt de Sowjet-Unie en haar bondgenoten niet als "socialistische" landen te bejegenen, maar over één kam te scheren met de kapitalistische wereld. Hoewel de Sino-Sowjetbetrekkingen op staatsniveau zijn genormaliseerd en de grensbesprekingen - zij het voorlopig zonder succes - worden voortgezet, hebben de Chinese leiders in feite hun misvattingen niet herzien en blijven zij de Sowjet-Unie behandelen als een "revisionistisch en sociaal-imperialistisch land". Terwijl kapitalistische landen als Amerika en Japan munt trachten te slaan uit China's relatieve zwakte, heeft Peking merkwaardig genoeg met zeven van de vijftien NAVO-landen diplomatieke betrekkingen aangeknoopt. China zou er beter aan doen nauwere betrekkingen met de andere "socialistische landen" aan te gaan, aldus het door Prawda geciteerde Nepszabadsag-artikel.

De Sowjet-Unie beleefde een novum, toen BREZHNEV - voor het eerst sinds hij in 1964 CHROESTSJOV als eerste CPSU-secretaris opvolgde - persoonlijk als enige Sowjetleider een nieuwjaarsrede tot zijn volk richtte. Voorheen werden deze boodschappen steeds door een omroeper uitgesproken namens partijleider BREZHNEV, premier KOSYGIN en president PODGORNÝ gezamenlijk. De gewijzigde procedure zou wel eens een nieuwe aanwijzing kunnen zijn dat het

BREZHNEV in het afgelopen jaar is gelukt een dominerende plaats te verwerven binnen de collectieve leiding. In dat geval mag worden aangenomen dat de partijleider zal trachten zijn persoonlijk primaat definitief te vestigen op het komende CPSU-congres, dat eind maart moet beginnen. Als de BREZHNEV-lijn zich metterdaad zal doorzetten, wordt algemeen rekening gehouden met een hardere presentatie van zowel de binnen- als buitenlandse Sowjetpolitiek. De CPSU-leider heeft sinds eind 1969 herhaaldelijk aangedrongen op een straffere discipline, met name in ideologische zaken, een doeltreffender optreden van de partijorganisaties in tal van sectoren, een strenger gecontroleerde doorvoering van enkele voorzichtige economische hervormingen enz. In feite heeft zich bij de nadering van het CPSU-congres een algehele verharding van de Sowjet-koers afgetekend, inzonderheid in het binnenlands beleid. De intelligentsia wordt steeds duidelijker gemaakt dat zij op straffe van sancties in het ideologische gareel dient te lopen. Goevernementele instanties wordt in de pers op het hart gebonden zich meer gelegen te laten liggen aan partijvoorstellen ter verhoging van de produktie. Zo verweet het partijblad Prawda begin januari de economische ministeries opnieuw door traagheid en inefficiëntie de technologische ontwikkeling en de modernisering van de industrie tegen te houden.

Uiteraard heeft BREZHNEV in deze tijd van congresvoorbereidingen tegenstand van diverse zijden te duchten. In dit verband moet gewezen worden op een opvallend aantal artikelen in enkele belangrijke Sowjet-bladen, waarin - zij het in algemene termen - het principe van het collectieve leiderschap wordt verdedigd. Anderzijds waren er deze maand aanwijzingen dat een ultra-conservatieve pressiegroep uit de partijtop en de legerleiding erop uit is het congres een periode van "restalinisatie" te doen inluiden.

In Polen zijn de gemoederen nog niet gesust na de op de december-onlusten volgende machtswisseling en de daarmee gepaard gaande beloften van de nieuwe partij- en regeringsleiders ten aanzien van verbetering van de levensomstandigheden.

Op 8 januari bleken werfarbeiders in Gdansk met regelmatige tussenpozen hun werk te onderbreken met het doel inwilliging af te dwingen van een aantal door hen geformuleerde eisen. Zij kondigden daarbij aan met dit soort acties door te gaan, zolang niet aan hun

wensen was tegemoetgekomen.

Op 19 januari verklaarden de werknemers van de openbare vervoersbedrijven zich solidair met de eisen van hun collega's van de scheepswerven en legden hun werk voor een periode van vier uur neer.

Op 22 januari bleken deze acties plotseling te zijn overgeslagen naar de WARSKI-werf in Szczecin, waar de arbeiders 's middags het werk staakten.

Een dag later werd dit voorbeeld ook daar gevolgd door o.a. de werknemers uit het vervoerswezen, hetgeen voor partijleider GIEREK aanleiding vormde in gezelschap van premier JAROSCEWICZ en andere hoge partij- en regeringsfunctionarissen een onverwacht bezoek te brengen aan Szczecin en Gdansk, daarmee tegemoetkomend aan een van de eisen van de stakende arbeiders.

Een dergelijke eis was reeds begin januari gesteld door de arbeiders van de LENIN-werf in Gdansk, die voorts vrijlating hadden verlangd van 200 in december gearresteerde arbeiders en bekendmaking van de namen van hen die verantwoordelijk waren geweest voor het aan de ordehandhavers gegeven bevel tot schieten, in verband waarmee enige dagen later de naam van partijsecretaris en Politburolid MOCZAR, speciaal belast met de binnenlandse veiligheid, werd gehoord. Verder hadden de arbeiders aangedrongen op het ontslag van vakbondsleider LOGA-SOWINSKY, de enig overgebleven GOMOELKA-aanhanger in het Politburo. Medio januari trad deze af, een beslissing die hij heet te hebben genomen "met begrip voor de noodzaak een belangrijke verandering tot stand te brengen in de activiteit van de vakbonden".

Voorts zouden de arbeiders hebben verlangd dat de onlangs hoger gestelde productienormen weer zouden worden verlaagd en dat de persvrijheid in ere zou worden hersteld. Deze laatste eis lijkt voornamelijk te zijn opgekomen als reactie op de pogingen van de autoriteiten om de berichtgeving over heersende onrust in Gdansk en Szczecin uit de pers te houden. Op dit punt schijnt door de arbeiders enig succes te zijn behaald. Op 19 januari plaatste in ieder geval het plaatselijk partijdagblad in Gdansk een artikel waarin de arbeidsonrust werd beschreven. In dit artikel werd ironisch gesteld dat de stakers op de scheepswerven ongeveer tweeduizend eisen hadden ingediend "die echter zo ongecoördineerd

waren dat de autoriteiten deze tot meer aanvaardbare proporties trachten terug te brengen en de arbeiders ervan te overtuigen ze op een georganiseerde wijze te overhandigen".

Behalve de reeds in het voorgaande genoemde verlangens zouden de arbeiders voorts geëist hebben dat er nieuwe verkiezingen voor de vakbonden worden gehouden, dat ze medezeggenschap krijgen in de verdeling van het nationale inkomen en dat er een volledige verklaring wordt gegeven voor het optreden van de overheid tijdens de december-onlusten.

Op 19 januari is een delegatie van vijftien arbeiders uit de Poolse havensteden ontvangen door partijleider GIEREK, aan wie zij hun grieven kenbaar hebben gemaakt. Volgens het Poolse persbureau PAP legde GIEREK hen "de oorzaken van de onlusten" uit en beloofde hij voorrang te geven aan de belangen van de arbeiders.

Opvallend was dat in deze delegatie, afkomstig uit de steden Gdansk, Gdynia en Szczecin, geen vertegenwoordigers waren opgenomen van de LENIN-werf, waarvan de arbeiders zich het meest roerden. Volgens geruchten zou dit verklaard moeten worden uit het feit dat GIEREK geen arbeider van deze werf zou willen ontvangen, voordat het werk weer normaal was hervat.

Volgens officiële persberichten zouden de delegatieleden hun vertrouwen in de nieuwe leiders hebben uitgesproken. Bovendien zouden zij hebben beloofd de productie te verhogen naar het voorbeeld van de arbeiders in de mijnen.

Op 22 januari bleek echter dat de onrust nog niet was ingedamd. De sinds begin januari voortdurend optredende "werkonderbrekingen" op de scheepswerven in Gdansk sloegen over naar de WARSKI-werf in Szczecin.

De eisen van de WARSKI-arbeiders verschilden in grote trekken nauwelijks van de eerder in Gdansk geformuleerde eisen. Ook in Szczecin werden salarisverhogingen geëist en verlangens geuit met betrekking tot reorganisatie van het partij-apparaat, van de regering en de vakbond, alsmede activering van de arbeidersraden.

Met deze arbeidersraden is op 11 januari door het secretariaat van het centraal comité van de PVAP contact opgenomen middels een circulaire, waarin aan deze arbeidersraden de sociale problemen van het land werden voorgelegd. Het was voor het eerst sinds 1958 dat over arbeidersraden iets werd vernomen en het lijkt gerechtvaardigd aan te nemen dat de decembergeburtenissen hen nieuw

leven hebben ingeblazen.

Op 23 januari leek het erop dat het regiem van zins was harder te gaan optreden tegen de rebellerende arbeiders. Op die dag schreef premier JAROSCEWICZ een brief aan leiders van industriële ondernemingen, waarin hij kritiek liet horen op het optreden tegen ontevreden arbeiders en waarin hij hen opdracht gaf "zich te verzetten tegen alle irreële en demagogische eisen" van de werknemers. Een dag later vond het in het voorgaande genoemde bezoek aan Szczecin en Gdansk plaats van partijleider GIEREK en premier JAROSCEWICZ.

Tijdens dit bezoek zou GIEREK tamelijk veel toezeggingen hebben gedaan en daarmee althans voorlopig de stakende arbeiders tevreden hebben gesteld, hetgeen geconcludeerd mag worden uit het feit dat tegen het einde van de maand het werk weer overal op normale wijze was hervat.

GIEREK zou de arbeiders onder meer een grondige vernieuwing van het partij- en het staatsapparaat in alle geledingen in het vooruitzicht hebben gesteld, terwijl hij voorts zou hebben ingestemd met vrije verkiezingen voor arbeidersraden en plaatselijke bestuursorganen. GIEREK schijnt voorts beloofd te hebben dat geen sancties worden genomen tegen de stakingsleiders en dat de arbeiders, die in verband met de onlusten van vorige maand nog gevangen zitten, zullen worden vrijgelaten.

De Poolse partijleider zou echter - naar verluidt - geweigerd hebben accoord te gaan met een loonsverhoging van 30% die door de arbeiders werd geëist. GIEREK voerde daarbij aan dat het land na het rampzalige beleid van de laatste jaren in een precaire financiële situatie verkeert en niet beschikt over reserves. Volgens een regionaal partijdagblad zou GIEREK in dit verband opgemerkt hebben dat de economie gedurende de laatste jaren in toenemende mate is verslechterd, hetgeen culmineerde in het medio december genomen besluit de prijzen te verhogen. Door deze uitspraak leverde GIEREK impliciet kritiek op het beleid van GOMOELKA en de zijnen; een kritiek, die toenam naarmate het achtste CC-plenum naderde en stellig bedoeld is om de weg te banen voor de door GIEREK toegezegde veranderingen en ontslagen onder partij- en bestuursfunctionarissen.

De in december doorgevoerde veranderingen (MO 12 - 1970)

zouden overigens niet onverwacht zijn gekomen. Al in de herfst - zo meldde de Neue Zürcher Zeitung van 21 januari - zouden GIEREK en MOCZAR - zij het uit uiteenlopende motieven - besloten hebben GOMOELKA ten val te brengen.

GIEREK vond GOMOELKA's economische hervormingsplannen katastrofaal en was van mening dat slechts door een spoedige val van de partijleider een ramp zou kunnen worden voorkomen.

Voor MOCZAR - toen nog partijsecretaris en plaatsvervangend Politburolid - zouden de motieven op het machtspolitieke vlak hebben gelegen en beïnvloed zijn door zijn voorliefde voor het conspiratieve, terwijl bovendien van invloed lijkt te zijn geweest dat juist in de laatste maanden GOMOELKA pogingen in het werk stelde hem uit te rangeren.

GIEREK en MOCZAR verzekerden zich van de medewerking van o.a. de toenmalige vice-premier JAROSCEWICZ en de inmiddels als zodanig afgezette vakbondsleider LOGA-SOWINKSKI.

De gelegenheid om GOMOELKA uit te rangeren deed zich voor toen medio december de nieuwe prijsverhogingen werden aangekondigd en werd dan ook met succes aangegrepen.

Sindsdien zijn de nieuwe machthebbers voortdurend bezig geweest met het streven naar normalisering van de toestand in het land, een streven dat althans voorlopig - gelet op de terugkeer van de rust in de bedrijven - als geslaagd mag worden beschouwd. Volgens waarnemers zal aan de consolidatie van deze toestand in belangrijke mate worden bijgedragen door maatregelen, die de Poolse autoriteiten in het vooruitzicht hebben gesteld ten aanzien van de R.K. Kerk, met haar aanhang van 90% van de Poolse bevolking een belangrijke macht in het maatschappelijk leven.

Waarschijnlijk gemotiveerd door dit streven naar consolidatie hebben de Poolse autoriteiten op 25 januari de R.K. Kerk de eigendomsoverdracht in het vooruitzicht gesteld van de kerkelijke bezittingen in de voormalige Duitse gebieden in Polen, een gebaar dat door het Poolse episcopaat enige dagen later werd gekwalificeerd als een belangrijke hoewel slechts eerste stap op weg naar volledige normalisering van de betrekkingen tussen kerk en staat.

In Tsjechoslowakije werd op 14 januari pas het rapport gepubliceerd dat het conservatieve partijpresidiumlid BILAK aan

het CC-plenum van 10 en 11 december 1970 had voorgelegd onder de titel "De lessen uit de crisissituaties sinds het dertiende partijcongres". Dit rapport tracht een analyse te geven van de ontwikkelingen in de partij sinds 1966 en laat dus - in strijd met de oorspronkelijke opzet - de stalinistische terreur van de jaren vijftig en de rehabilitatie van de slachtoffers daarvan buiten beschouwing. Het document gaat ervan uit dat het dertiende partijcongres in 1966 juiste richtlijnen heeft aangegeven, maar dat het NOVOTNY-regiem deze onvoldoende is nagekomen. Dit falen gaf de rechts-opportunisten de gelegenheid op zichzelf gerechtvaardigde kritiek te leveren en hun aanhang uit te breiden en te organiseren. Deze gang van zaken leidde uiteindelijk tot de confrontatie op het januari-plenum in 1968, dat na felle discussies en op voorstel van NOVOTNY de compromis-figuur DUBCEK tot partijchef koos. De zwakheid en het opportunisme van diens bewind is op sluwe wijze uitgebuit door het "internationale imperialisme" en "zionisme", die tot in de hoogste Tsjechoslowaakse kringen hun agenten hadden. De hierdoor ontstane "contra-revolutionaire situatie" noodzaakte de bondgenoten in augustus 1968 tot "broederlijke hulp", die onder morele terreur en zelfs fysieke bedreiging van de verraderlijke "rechtse krachten" door het Tsjechoslowaakse partijpresidium, kabinet, parlement en lagere organen werd veroordeeld. Het rapport stelt echter vast dat "duizenden (anonieme) communisten" de Warschau-pactlanden om militaire steun hadden verzocht en dat een diepgaande studie van de feiten achteraf ook aangetoond heeft dat elke andere oplossing dan onmiddellijke hulp van buitenaf "geen enkele kans van slagen had". Deze constatering betekent een gevoelige nederlaag voor huidige machthebbers als partijleider HUSAK, premier STROUGAL en president SWOBODA, die na hun aanvankelijke afwijzing uiteindelijk de militaire interventie weliswaar in dank hebben aanvaard, maar die deze toch altijd veeleer als een "noodzakelijk kwaad" dan als "enig mogelijke oplossing" hebben gepresenteerd. Vooral HUSAK heeft steeds laten doorschemeren, dat er destijds in Tsjechoslowakije zelf voldoende tegenkrachten aanwezig waren om het tegen de "anti-socialistische elementen" op te nemen, maar dat dit bemoeilijkt werd door de wankelmoedige politiek van DUBCEK c.s.. Bovendien suggereert het rapport dat er op het kritieke moment nog slechts een kleine "gezonde kern" Moskou-getrouwen was overgebleven,

die de "hoogste internationalistische plicht" verstond en waarvan in elk geval HUSAK, STROUGAL en SWOBODA geen deel uitmaakten.

Deze antithese zou volgens niet bevestigde berichten door BILAK tijdens het plenum van 10 en 11 december op de spits zijn gedreven door onverwacht kopieën te laten ronddelen van een brief, waarin 48 met name genoemde persoonlijkheden (onder wie hijzelf en drie andere toenmalige partijpresidiumleden) de bondgenoten expliciet uitnodigen gewapenderhand in te grijpen. Deze manoeuvre van BILAK zou als een bom zijn ingeslagen en HUSAK de opmerking hebben ontlokt dat deze brief de partij wel moest splitsen in goede en slechte kameraden. Men zou tenslotte besloten hebben tot een compromis: de lijst van 48 ondertekenaars niet in het officiële rapport opnemen, maar de kwestie opnieuw in behandeling nemen op het eerstvolgende plenum in februari of maart 1971.

Men mag aannemen dat in elk geval tot zolang de machtsstrijd tussen HUSAK c.s. en de ultra-conservatieven onverminderd zal voortduren. Laatstgenoemden zullen ongetwijfeld proberen hun nieuwe troefkaart ten volle uit te spelen, die immers voor de Sowjetleiders een welkome rugsteun zou kunnen betekenen bij de verdediging van hun buitenlandse beleid op het komende CPSU-congres. In dit verband mag het "vriendschappelijke, onofficiële bezoek" niet onvermeld blijven, dat HUSAK, STROUGAL en BILAK op 25 januari aan Moskou brachten. Gelet op de huidige gespannen situatie in Oost-Europa lijkt het voor het Kremlin overigens nauwelijks opportuun op dit ogenblik opnieuw onrust in Tsjechoslowakije te zaaien door te breken met HUSAK, die de "normalisatie" tenslotte bevredigend heeft gerealiseerd. Wel is de politieke speelruimte van de Praagse partijleider nog verder ingedamd en is zijn dwangpositie nog duidelijker aan de dag getreden.